

MINISTERUL CULTURII ȘI
IDENTITĂȚII NAȚIONALE

**RAPORT de inventariere și analiză legislație
Sarcini administrative**

Numele și prenumele autorului: Capotă Raluca Iulia

Data predării raportului: 09.11.2019

**Proiect: Monumente istorice - planificare strategică și politici publice optimizate
(SIPOCA 389/ SMIS 115895;**

Activitatea „A1.1 Inventarierea și analiza legislației în domeniul patrimoniului cultural”

Prezentul raport urmărește analiza transversală a sarcinilor administrative din domeniul patrimoniul cultural urmărind, conform cerințelor:

1a. Adecvarea personalului și a relațiilor de muncă în raport cu cerințele pe fiecare segment de patrimoniu cultural în parte pentru:

- instituțiile specializate din domeniile patrimoniului cultural;
- autoritățile administrației publice.

1b. Raportarea cetățenilor la diversele obligații ce le revin cu:

- identificarea conflictelor cu dreptul de proprietate prin diverse servituți sau restricții ce rezultă din sarcini directe prevăzute de legislație;
- identificarea sarcinilor financiare suplimentare sau care presupun un consum suplimentar de timp, rezultate din deținerea unui bun al patrimoniului cultural, dacă acestea provin din sarcini prevăzute de legislație;
- încărcarea birocratică și timpul de rezolvare a problemelor cetățenilor, respectiv de îndeplinire corespunzătoare a sarcinilor de serviciu de către personalul din domeniile administrării patrimoniului cultural.

1c. Existența exemplelor de bune practici relative la administrarea patrimoniului cultural prezente în legislație străină sub formă de coduri ale patrimoniului.

Întrucât, din motive obiective, acest document a fost redactat ulterior rapoartelor având ca temă analize ale domeniilor de patrimoniu, rapoarte elaborate în cadrul proiectului „Monumente istorice – planificare strategică și politici publice optimizate”, o mare parte dintre chestiunile ce ar putea face obiectul acestei analize au fost deja investigate specific și în detaliu. În considerarea timpului limitat pe care l-am avut la dispoziție pentru documentarea și redactarea raportului, nu am considerat utilă dublarea informației; acolo unde servea scopului prezentei investigații, am făcut referire la mențiunile relevante prin trimiteri spre rapoartele deja redactate. Din aceleași motive de timp, consultările directe s-au limitat la discuții cu reprezentanți ai Ministerului Culturii (Compartimentul Servicii Deconcentrate – C.S.D. și Direcția Patrimoniu Cultural – D.P.C.). Raportul s-a fundamentat însă și pe documente solicitate anterior diverselor entități relevante, consultate oficial în cadrul proiectului și pe documente furnizate de reprezentanții Ministerului Culturii (M.C.).

Rapoartele redactate anterior în cadrul proiectului la care am făcut referire mai sus sunt:

- Raportul privitor la **Autorități, instituții și organisme cu atribuții în domeniul protejării patrimoniului cultural** (realizat de Alis Vasile);
- Raportul privitor la **Patrimoniul cultural imaterial** (realizat de Irina Balotescu);
- Raportul privitor la **Patrimoniul cultural imobil : monumente și arheologie** (realizat de Cătălin Neagoe);
- Raportul privitor la **Patrimoniul cultural mobil** (realizat de Raluca I. Capotă);
- Raportul privitor la **control, răspunderi, sancțiuni** (realizat de Pîrvu Ionică);
- Raportul privitor la **Instituții deținătoare de patrimoniu** (realizat de Cristian Gavrilă).

Actele normative specifice patrimoniului cultural național, analizate în acest raport sunt următoarele:

- ▶ **Legea nr. 182/2000** privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
- ▶ **Legea nr. 311/2003** a muzeelor și colecțiilor publice, republicată;
- ▶ **Ordinul nr. 2057 din 5 februarie 2007** pentru aprobarea Criteriilor și Normelor de acreditare a muzeelor și a colecțiilor publice.
- ▶ **Ordinul nr. 2297 din 17 iulie 2006** pentru aprobarea Criteriilor de acordare a avizului prealabil în vederea înființării muzeelor și colecțiilor publice, cu modificările și completările ulterioare;
- ▶ **Hotărârea Guvernului nr. 518/2004** pentru aprobarea Normelor metodologice privind exportul definitiv sau temporar al bunurilor culturale mobile, cu modificările și completările ulterioare
- ▶ **Hotărârea Guvernului nr. 1546/2003** pentru aprobarea Normelor de conservare și restaurare a bunurilor culturale mobile clasate;
- ▶ **Hotărârea Guvernului nr. 886/2008** pentru aprobarea Normelor de clasare a bunurilor culturale mobile
- ▶ **Ordinul ministrului culturii și cultelor nr.2044/09.05.2001** privind instituirea Registrului bunurilor culturale distruse, furate, dispărute sau exportate ilegal, aflate în proprietatea și/sau gestionarea unor persoane juridice de drept public și privat și Metodologia pentru înscrierea în instituirea Registrul bunurilor culturale distruse, furate, dispărute sau exportate ilegal, aflate în proprietatea și/sau gestionarea unor persoane juridice de drept public și privat
- ▶ **Regulamentul (CE) NR. 116/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008** privind exportul bunurilor culturale (versiune codificată)
- ▶ **Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr.1081/2012 al Comisiei din 09 noiembrie 2012** pentru Regulamentul (CE) nr.116/2009 al Consiliului privind exportul bunurilor culturale (OJ L 324/22.11.2012)
- ▶ **Legea nr. 410/2005** privind acceptarea Convenției pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial
- ▶ **Legea nr 26/2008** privind protejarea patrimoniului cultural imaterial
- ▶ **O.M.C.C. nr. 2491/2009** pentru aprobarea Regulamentului de acordare a titlului de Tezaur uman viu
- ▶ **Legea nr. 422/2001** privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
- ▶ **Ordonanța Guvernului nr. 43/2000** privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 378/2001, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Secțiunea 1 Adecvarea personalului și a relațiilor de muncă

1a. Adecvarea personalului și a relațiilor de muncă în raport cu cerințele, pe fiecare segment de patrimoniu cultural în parte pentru:

- instituțiile specializate din domeniile patrimoniului cultural;
- autoritățile administrației publice.

În conținutul acestei secțiuni au fost cuprinse și elemente referitoare la *încărcarea birocratică și timpul de rezolvare a problemelor cetățenilor respectiv de îndeplinire corespunzătoare a sarcinilor de serviciu de către personalul din domeniile administrării patrimoniului cultural (1.b)*

Capacitatea de implementare și, după caz, monitorizare a aplicării prevederilor legale în domeniul patrimoniului cultural se află în strânsă legătură cu dimensionarea organigramei instituțiilor specializate și a autorităților relevante, cu existența resursei umane specializate și cu capacitatea ei de perfecționare continuă. De asemenea, extrem de relevantă pentru îndeplinirea obligațiilor legale este și eficiența relațiilor interinstituționale, acolo unde sarcina administrativă presupune aportul coordonat al mai multor tipuri de instituții/organizații.

Reorganizările administrative, atât la nivelul administrației centrale de specialitate cât și la nivelul administrațiilor locale, destul de frecvente în ultimii 20 de ani, nu au fost fundamentate până în prezent de necesități rezultate din analiza riguroasă a atribuțiilor corelate cu capacitatea de implementare și nici de studii de impact care să evedențieze în ce măsură reorganizările ar fi adecvate la cuantumul și natura obligațiilor și sarcinilor prevăzute de lege. Restructurările au urmărit fie reformele administrative generale (care au concretizat tendința de descentralizare și pe cea de diminuare a cheltuielilor publice), fie frecvențele schimbări politice, nicidecum îmbunătățirea capacității administrative în domeniul patrimoniului cultural, care ar fi beneficiat de măsuri contrare (creșterea numărului de posturi de specialitate în administrația publică, pentru a acoperi toate sarcinile administrative specifice prevăzute dar și a celor suplimentare derivate din optimizări/formalizări dezvoltate pentru întreaga administrație publică, cu obiectivul de a face actul administrativ cât mai transparent și monitorizabil¹). Deși simplificarea administrativă (debirocratizare și simplificare administrativă) este un deziderat (obiectiv general) asumat la nivelul Strategiei pentru consolidarea administrației publice², în realitate administrațiile publice de specialitate, așa cum este și cea de patrimoniu, au fost copleșite de formalizarea excesivă a activităților (creșterea numărului de documente justificative, corelat cu obligații de avizare suplimentare pentru orice acțiune administrativă³), în detrimentul îndeplinirii obligațiilor prevăzute pentru aceste administrații de legislația specială de patrimoniu.

¹ Controlul managerial intern

² Strategia a fost aprobată prin H.G.909/2014, http://www.dpfbld.mdrap.ro/strategii_administratie_publica.html (consultat la data 31.10.2019)

³ A se vedea spre exemplu la nivelul MCIN procesele de aprobare a unei deplasări în vederea participării la un grup de lucru european, de aprobare a imprimării unor formulare tipizate (cum ar fi necesar în cazul licențelor europene de export).

Aceste lucruri trebuie corelate cu o tendință de deprofesionalizare a domeniului (condițiile de angajare atât în cadrul administrației publice de specialitate, cât și în cadrul instituțiilor publice de specialitate, nu mai prevăd cu necesitate condiții de studii în domeniul patrimoniului și, uneori, nici de experiență în acest domeniu⁴) necontracarată de un program susținut și specific de formare continuă obligatorie.

Întrucât legislația în domeniul patrimoniului cultural presupune în primul rând intervenția administrației de specialitate, voi analiza în primul rând situația autorităților administrației publice și ulterior pe cea a instituțiilor specializate din domeniile patrimoniului cultural.

Raportul *Autorități, instituții și organisme cu atribuții în domeniul protejării patrimoniului cultural* a evidențiat în secțiunea *Sinteză referitoare la sarcinile administrative ale tuturor autorităților publice relevante, prin compararea managementului diferit al activităților caracteristice speciilor distincte ale patrimoniului cultural* caracteristicile structurii administrative centrale în domeniul patrimoniului, repartiția atribuțiilor specifice între autoritatea centrală (Ministerul Culturii) și serviciile deconcentrate (Direcțiile Județene pentru Cultură, respectiv Direcția pentru Cultură a Municipiului București), precum și aspecte legate de nivelul de încărcare administrativă (raportat la numărul de persoane încadrate pe posturi).

Pentru a completa imaginea conturată în raportul mai sus menționat, am consultat principalele departamente de specialitate din cadrul autorității centrale în domeniul culturii care au atribuții directe legate de implementarea prevederilor legale din domeniul patrimoniului cultural (respectiv *Direcția Patrimoniu Cultural și Compartimentul Servicii Deconcentrate*)⁵ cu privire la:

- *Dimensionarea schemei de personal corespunzător cu sarcinile și atribuțiile conferite de legislația în domeniul patrimoniului cultural național;*
- *Repartizarea atribuțiilor legale care au incidență asupra protejării patrimoniului cultural (avizări, aprobări, monitorizări, controale) între autoritatea centrală și serviciile deconcentrate;*
- *Distribuirea încărcăturii administrative (de lucrări) între cele de specialitate (în aplicarea legislației de patrimoniu) și cele cu caracter general;*
- *Identificarea procedurilor prea complicate;*
- *Propuneri de simplificare și optimizarea a activității curente (care să nu diminueze, totodată, capacitatea de monitorizare și control în domeniul patrimoniului cultural).*

Consultările și documentele furnizate⁶ au evidențiat următoarele⁷:

Pentru departamentele organizate la nivelul MCIN

⁴ A se vedea condițiile de acces la concursuri pe posturi din instituțiile muzeale din țară în ultimele 3 luni, spre exemplu.

⁵ Au fost consultați conducătorii departamentelor și câțiva funcționari publici cu atribuții în domeniul patrimoniului mobil, imobil și arheologiei

⁶ Un document de sinteză privind situația serviciilor deconcentrate pus la dispoziție de doamna Mihaela Iacob, consilier superior din cadrul Compartimentului Servicii Deconcentrate

⁷ O parte dintre probleme au fost evidențiate de mai mulți respondenți.

- Schema de personal nu permite acoperirea tuturor sarcinilor prevăzute de lege în termenele legale stabilite; chiar dacă în ultimii ani numărul funcționarilor a crescut, a crescut și numărul de lucrări de specialitate, dar și necesitatea de a verifica documentațiile primite și de a fundamenta deciziile administrative mai complex (pentru a preveni contestații, trimiteri în judecată etc.); la nivelul D.P.C., creșterea organigramei nu ar soluționa cu necesitate problemele, în lipsa altor măsuri; toate atribuțiile sunt îndeplinite însă parțial și în funcție de urgența lor;
- În cazul *Compartimentului Servicii Deconcentrate*, activitatea este asigurată de un singur funcționar public - monitorizarea activității serviciilor deconcentrate și asigurarea asistenței de specialitate pentru acestea nu pot fi îndeplinite corespunzător; pentru derularea optimă a activității de monitorizare și control ar fi necesară suplimentarea de posturi;
- Relațiile funcționale între cele două departamente (D.P.C., C.S.D.) sunt stânjenite de subordonarea diferită a acestora;
- Nivelul de centralizare al anumitor proceduri (avizări, aprobări) este încă prea mare și nu este întotdeauna corelat cu capacitatea de monitorizare și control real;
- În cazul compartimentului patrimoniului imaterial lipsa/fluctuația de personal este mai degrabă o constantă (chiar dacă în prezent urmează să fie angajată o persoană pe postul disponibil);
- Activitățile aferente aplicării legislației de patrimoniu sunt adesea întrecute în frecvență, urgență și volum de timp alocat soluționării lor de solicitări formulate în baza Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public și a interpelărilor (corelat și cu modul deficiet de arhivare a documentelor la nivelul M.C., care îngreunează identificarea documentelor ce fundamentează răspunsurile);
- Între lucrările de specialitate care ocupă un volum mare de timp au fost menționate: avizări și retransmiteri de documentații;
- Între cele mai complicate proceduri au fost identificate: clasările (mobil și imobil), aprobarea exporturilor temporare, procedurile aferente descărcărilor arheologice; complexitatea procedurilor este adesea derivată din ambiguități, suprapuneri, necorelări și neconcordanțe ale legii;
- Probleme deosebite (și acaparatoare de timp) pun diverse situații nereglementate sau lucrări care presupun interferențe cu *procese* judiciare sau cercetări penale;
- Atribuția de control în domeniul patrimoniului cultural nu poate fi exercitată corespunzător;
- Există multe dublări/suprapuneri de avize/aprobări pentru obiective ce intră sub incidența mai multor legi (spre exemplu situri arheologice clasate, anumite lucrări la monumente istorice) care parcurg proceduri de avizare /aprobare distincte și care ar necesita o corelare;
- Statutul de funcționar public este corespunzător cu natura atribuțiilor stabilite prin lege;

*Pentru serviciile deconcentrate*⁸

- Organigramele serviciilor deconcentrate nu sunt corelate nici ca structură nici ca număr de personal cu atribuțiile conferite de legislația în domeniul patrimoniului cultural;
- Dacă în 1994 numărul total de angajați ai serviciilor deconcentrate era 450, în 2011 el a scăzut la 386 și apoi a scăzut până la 308 în 2018; În aprilie 2018 erau în total doar 97 posturi de specialitate, existând direcții care nu aveau nici un astfel de post; în octombrie 2019 erau ocupate 238 de posturi;
- Marea majoritate a serviciilor deconcentrate au 6-7 posturi. Cele mai multe posturi le are Direcția pentru Cultură a Municipiului București); există și direcții care nu au nici un angajat de specialitate; există și situații în care posturile de specialitate (arhitectură, arheologie) au fost externalizate, situație care nu este compatibilă cu exercitarea prerogativelor de putere publică;
- Estimările de necesar de personal la nivelul serviciilor deconcentrate pentru îndeplinirea optimă a atribuțiilor este de minim 450 de angajați, optim 500;
- Situația îndeplinirii obligațiilor prevăzute de lege variază în funcție de nivelul de resurse umane și financiare ale direcției (ex. monitorizarea patrimoniului cultural mobil clasat, evidența monumentelor istorice și monitorizarea stării de conservare a acestora, timbrul monumentelor istorice), generând situații diferite la nivelul teritoriului;
- Numărul persoanelor angajate nu este corelat în mod real nici cu atribuțiile nici cu numărul obiectivelor de patrimoniu ce intră în responsabilitatea serviciului deconcentrat (muzee și alte instituții deținătoare de patrimoniu cultural, monumente istorice din LMI, situri arheologice din RAN, monumente din Lista patrimoniului mondial);

La toate aceste probleme, se adaugă și o capacitate redusă de integrare a sistemelor de administrare informatizată a chestiunilor legate de patrimoniul cultural (nivel scăzut de constituire și utilizarea a bazelor de date, slabă capacitate de interconectare în scopul preluării de date utilizabile în mai multe etape ale aceleiași proceduri, arhivare digitală deficitară, indisponibilitatea unor sisteme de preluare și gestiune digitală a solicitărilor) la care contribuie și insuficienta dezvoltare a competențelor digitale a personalului angajat.

Între soluțiile normative care ar conduce la o repartizare și utilizare adecvată a resursei umane la cerințele specifice patrimoniului cultural rețin⁹ ca operaționalizabile în Codul patrimoniului cultural:

- ***Întărirea capacității administrative și a rolului serviciilor deconcentrate ale Ministerului Culturii;***

⁸ Ibidem 6, toate informațiile redate în această secțiune a raportului sunt preluate din documentul pus la dispoziție de reprezentantul CSD

⁹ O parte au fost enunțate în Raportul Autorității, instituții și organisme cu atribuții în domeniul protejării patrimoniului cultural, o parte au fost propuse de reprezentanții direcțiilor de specialitate din cadrul Ministerului Culturii iar restul îmi aparțin;

- *Eliminarea avizelor/aprobărilor redundante sau irelevante și re-repartizarea lor între autoritatea centrală și serviciile deconcentrate, în funcție de relevanța lor și de capacitatea efectivă de a le fundamenta, pentru toate domeniile patrimoniului cultural;*
- *Clarificarea atribuțiilor de analiză între comisiile naționale și cele zonale (pentru patrimoniul imobil și cel arheologic);*
- *Clarificarea calității juridice a avizelor comisiilor de specialitate în raport cu exercitarea prerogativelor de putere publică și revizuirea atribuțiilor lor în limitele în care pot fi de fapt responsabilizate (avizul consultativ);*
- *Întărirea capacității de monitorizare, inspecție și control a administrației de specialitate;*
- *Definirea unor obligații mai clare pentru deținătorii de patrimoniu și o mai mare responsabilizarea cu privire la îndeplinirea lor;*
- *Introducerea, în situațiile care o permit, a unor obligații de raportare în locul avizărilor/aprobărilor (spre exemplu, restaurarea bunurilor culturale mobile clasate, împrumuturile interne de bunuri culturale mobile clasate, introducerea documentelor de export/circulație deschise);*
- *Unificarea procedurilor de avizare acolo unde sunt congruente mai multe obligații de această natură pentru același obiectiv (spre exemplu în cazul patrimoniului de factură arheologică care este înscris în LMI, RAN);*
Clarificări privind atribuțiile de analiză ale CNMI/CZM și avizele MCIN/DJC în relație cu alte legi;
- *Introducerea unor obligații ferme de raportare periodică și coerentă către MC a unor date privind patrimoniului cultural, în vederea fundamentării analizelor și măsurilor de optimizarea a activităților;*
- *Introducerea în Cod a premiselor pentru crearea și utilizarea sistemelor informatice de gestiune a diverselor problematici (avizări, aprobări) inclusiv în relație cu cetățenii.*

Instituțiile publice specializate - Institutul Național al Patrimoniului

Institutul Național al Patrimoniului, instituție subordonată autorității centrale în domeniul culturii cu un atribuții importante prevăzute de lege pentru toate domeniile patrimoniului cultural raportează de foarte multă vreme probleme privind resursele umane specializate angrenate în activități specifice. În rapoartele de management pe anii 2017¹⁰ și 2018¹¹ conducătorul instituției semnalează (în cadrul analizelor SWOT pentru fiecare dintre ani) o serie de probleme(recurente) care sunt în strânsă corelare cu resursa umană:

Evidențiate ca puncte slabe în aceste rapoarte sunt:

- „Capacitatea de a îndeplini doar parțial atribuții de bază conferite prin lege, care au implicații semnificative, atât pentru protejarea patrimoniului cultural, cât și în privința

¹⁰ https://patrimoniu.ro/images/transparența/INP_Raport%20de%20management_2017.pdf (consultat la data 28.10.2019)

¹¹ https://patrimoniu.ro/images/INP_Raport%20de%20management_2018.pdf (consultat la data 28.10.2019)

mediului economico-social (ex. Lista Monumentelor Istorice, Inventarul patrimoniului cultural național mobil).,,

-., *„Întârzieri în derularea lucrărilor și blocaje la un număr mare de monumente istorice înscrise în Programul Național de Restaurare”*

- *„Alături de personalul calificat, există personal necalificat corespunzător în raport cu atribuțiile prevăzute de postul ocupat”*

- *„Personal insuficient pentru arii de activitate specializată de mare importanță (ex. monitorizare a monumentelor UNESCO; evidență și inventariere a patrimoniului cultural; Programul Național de Restaurare; achiziții publice).”*

-., *„Lipsa personalului pentru anumite arii de activitate specializată (ex. proiectare pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice)”*

Evidențiate ca amenințări:

-., *„Calitatea slabă și oferta limitată în ceea ce privește programele de formare și de specializare a resurselor umane - la nivel universitar și post-universitar, de tip formal sau non-formal - este de natură să afecteze în mod negativ activitatea instituției”*

-., *„Imposibilitatea, perpetuată pe o perioadă foarte lungă, de a atrage personal specializat și experimentat, din cauza nivelului de salarizare, a condus la o atrofiere a capacității INP de a-și îndeplini la un nivel corespunzător atribuțiile. Această situație, deși rezolvată acum, va avea impact pe termen lung asupra funcționării instituției.”*

Exact ca și în cazul autorității centrale insuficiența personalului și inadecvarea schemei la volumul de muncă presupus de atribuții conduc la o îndeplinire deficitară a atribuțiilor;

Instituțiile specializate – muzeele și colecțiile publice

Situația personalului instituțiilor specializate - muzee și colecții publice este extrem de diferită în funcție de subordonare localizare, profil. În general schema de personal caută să acopere funcțiile muzeale principale, prioritizând în funcție de natura colecțiilor administrate dar și de resursele alocate de ordonatorul de credite.

Nu există dispoziții legale care să reglementeze o schemă minimală de personal pentru o instituție muzeală în funcție de natura și dimensiunea patrimoniului administrat (numărul de piese). Prevederi ce fac referire la existența personalului de specialitate se regăsesc în OMCC nr.2297/2006 (prin care se aprobă *Criteriile de acordare a avizului prealabil în vederea înființării muzeelor și colecțiilor publice aprobate* și în OMCC nr.2057/2007 pentru aprobarea Criteriilor și normelor de acreditare a muzeelor și a colecțiilor publice, însă în contextul procedurilor respective nu sunt identificate funcțiile de specialitate minim obligatorii.

Utilizând un set de date referitoare la 46 de muzee prezentate pe pagina de internet a Rețelei Naționale a Muzeelor din România¹², și încercând să corelăm numărul de piese deținute cu dimensiunea organigramei, reiese clar faptul că nu există o relație de determinare între acestea. De la un raport de 205 piese/per angajat până la 37398/per angajat (dacă datele redactate pe pagina de internet sunt corecte) avem situații extrem de variate.

¹² <https://www.muze.org/sitev2/resurse/patrimoniu-si-personal/> (consultat la data 29.10.2019)

O cercetare care să consemneze nu doar numărul de piese din patrimoniu și schema detaliată de personal (date care sunt, de altfel, colectate de Institutul Național de Statistică prin formularul Cult 2), ci care să interpreteze aceste date în corelare cu cu tipul de patrimoniu și cu alte variabile relevante ar putea să ne dea o indicație mai obiectivă a gradului de adecvare a personalului (ca număr și funcție) cu atribuțiile ce trebuie îndeplinite conform legii. Rezultatele unei astfel de cercetări ar fi utile pentru ordonatorii de credite, însă doar ținându-se cont de tipul de patrimoniu administrat. Necesitățile de personal ca număr și tipuri de posturi sunt foarte diferite pentru un muzeu în aer liber în comparație cu un muzeu de științe naturale sau cu unul de arheologie. Consider că dimensionarea schemei de personal în raport cu patrimoniul nu va putea fi normată în acest fel (cel puțin nu pe termen mediu).

Personalul muzeal este de regulă angajat contractual însă și la nivelul acestui tip de instituții se practică externalizarea unor servicii (cel mai adesea este vorba despre expertizarea bunurilor culturale, curatoriat, design expozițional, supraveghere de săli expoziționale, restaurare de bunuri culturale).

Muzeele au raportat adesea probleme în angajarea personalului de specialitate, pentru anumite domenii neexistând suficiente resurse specializate interesate pe piața muncii (spre exemplu restauratorii pe anumite suporturi); În mod paradoxal, asistăm concomitent la o absorbție redusă și inegal repartizată teritorial a absolvenților instituțiilor de învățământ care derulează programe în domeniul patrimoniului cultural, în sistemul public de protejare a patrimoniului cultural; Aceasta este explicabil pe de-o parte prin nivelul de salarizare încă neatractiv pentru începători (cei care nu au vechime în specialitate) și durata mare în care aceștia ar accede la un venit și statut profesional superior în cazul în care ar alege acest parcurs profesional. De asemenea situația este influențată și de faptul că resursa umană specializată nu este atrasă de muzeele din localitățile mici sau din mediul rural, acolo unde posibilitățile de dezvoltare a carierei sunt mai reduse. O consecință a acestui fapt este aceea că patrimoniul cultural administrat în muzeele de importanță locală și cele organizate în mediul rural nu beneficiază de premisele necesare profesioniștilor optime gestionari a colecțiilor.

În foarte multe dintre situații personalul angajat nu are prealabil angajării calificări relevante (muzeograf, conservator, restaurator, gestionar custode etc)¹³, fiind absolut necesară formarea competențelor specifice ulterior, prin parcurgerea unor cursuri dedicate. Participarea la acest gen de formare însă nu este accesibilă pentru toți angajații instituțiilor muzeale, depinzând de fondurile alocate de către ordonatorul de credite acestui tip de activitate.

În lipsa unor forme de specializare/perfecționare continuă transferul de know-how se realizează pe cale orală de la personalul de specialitate cu vechime (și experiență) către cei nou angajați, perpetuându-se cutume care nu sunt întotdeauna benefice protejării bunurilor culturale (în materie de evidență, documentare, conservare).

Un alt aspect de notorietate este faptul că în sfera culturii mobilitatea profesională este redusă¹⁴ iar în cazul personalului de specialitate din muzele angajat contractual pe perioadă nedeterminată această imobilitate este încă și mai acută, generând uneori o îngustare a

¹³ Participanții la cursurile de formare organizate de Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală se află adesea în această situație;

¹⁴ <https://www.culturadata.ro/wp-content/uploads/2015/12/Caietele-Culturadata-Vol-1-2016-Nevoi-Formare-RO-WEB.pdf>, pg.28 (consultat în 29.10.2019)

orizontului profesional cu consecințe asupra capacității de adaptare la noutate și la provocările aduse muzeelor de funcționarea în contemporaneitate.

Propuneri de măsuri care ar putea fi avute în vedere în elaborarea Codului patrimoniului cultural și care ar optimiza dimensionarea și adecvarea resursei umane specializate în instituțiile muzeale:

- *Instituirea unei scheme minime de personal specializat pentru funcționarea muzeelor și a colecțiilor publice, ținându-se cont de toate situațiile posibile (tipul și importanța patrimoniului administrat, subordonare) dar și de mecanisme de suport pentru gestiunea colecțiilor aflate în situații speciale (muzele județene să poată funcționa ca resursă metodologică pentru acestea, spre exemplu, sau să poată prelua temporar în grijă patrimoniul în cazul iminenței distrugerii sau degradării lui);*
- *Instituirea funcției de conservator general (deoarece conservare preventivă este critică pentru protejarea patrimoniului muzeal iar lipsa unei abordări strategice la nivel de instituție în această privință conduce la măsuri parțiale care nu contracarează corespunzător riscurile de degradare);*
- *Introducerea formării continue obligatorii pentru toate tipurile de personal de specialitate din cadrul muzeelor;*
- *Menținerea și stimularea mobilității pentru practicanții anumitor specializări muzeale (curatoriat, restaurare, conservare, educație muzeală, marketing, design expozițional);*
- *Introducerea unor ocupații noi (corelat cu introducerea lor în COR): investigatorul științific (biolog, chimist, fizician), echivalentul registrar -ului (doar parțial identificabil cu trezorerul);*

Așezăminte culturale

Problemele de adecvare a personalului la atribuțiile referitoare la patrimoniu prevăzute de legislația din domeniul patrimoniului imaterial au fost analizate în cadrul raportului privitor la *Patrimoniul cultural imaterial*. În cazul acestor instituții, înainte de a analiza resursa umană și adecvarea ei la nișele atribuții este util a se clarifica care sunt aceste atribuții legate de patrimoniul cultural într-un mod foarte concret (în special în ceea ce privește patrimoniul imaterial, dar în anumite instanțe și cel material mobil – cel puțin în mediul rural unde așezămintele culturale funcționează uneori ca singură organizație cu specific cultural, având în gestiune și bunuri culturale ce ar trebui protejate specific). În momentul de față consider că atribuțiile sunt foarte vag definite.

Esențială pentru buna îndeplinire a unor atribuții în domeniul patrimoniului cultural consider că este formarea – prin participarea la cursuri care să transmită angajaților acestor organizații culturale informații și deprinderi corecte de gestiune a patrimoniului imaterial și mobil.

Secțiunea 2

1b. Raportarea cetățenilor la diversele obligații ce le revin cu:

- identificarea conflictelor cu dreptul de proprietate prin diverse servituți sau restricții ce rezultă din sarcini directe prevăzute de legislație

- identificarea sarcinilor financiare suplimentare sau care presupun un consum suplimentar de timp rezultate din deținerea unui bun al patrimoniului cultural, dacă acestea provin din sarcini prevăzute de legislație

Consecințe ale deținerii în proprietate sau în administrare a unui bun cultural pentru cetățeni

Deținerea de bunuri culturale și în special deținerea de bunuri culturale clasate sunt însoțite de anumite limitări *ale dreptului de proprietate* și de obligații constituite în virtutea apartenenței la patrimoniul cultural. Aceste limitări, deși în mod subiectiv pot fi percepute ca nejustificate de către deținătorii bunurilor în cauză sau „în conflict cu dreptul de proprietate”, își au rațiunea de constituire demult consacrată în teoria patrimoniului cultural și în reflecția lui juridică internațională și națională (pentru toate națiunile). Patrimoniul cultural în ansamblul lui este o moștenire colectivă, care transcende dreptul individual de proprietate, iar cele mai reprezentative elemente ale acestuia dobândesc prin protecția juridică instituită utilitate și (înaltă) relevanță publică. Cu aceeași măsură și justificare cu care dreptul de proprietate individuală asupra bunurilor este reglementat au fost instituite și restricțiile anumitor drepturi față de bunurile care alcătuiesc patrimoniul cultural, în virtutea calității sale de resursă comună și neregenerabilă.

Pentru proprietarii și deținătorii bunurilor culturale sunt prevăzute, în consecință o serie de obligații specifice, între care unele presupun sarcini financiare și de natură administrativă suplimentare față de deținerea unui bun comun.

Ceea ce trebuie evaluat însă și face obiectul prezentei analize este utilitatea și proporționalitatea măsurilor legale și administrative care limitează dreptul de proprietate, în raport cu protejarea patrimoniului cultural al României și cu îndeplinirea obiectivului principal de transmitere a acestuia către generațiile viitoare.

Obligații și sarcini ale cetățenilor în raport cu patrimoniul cultural mobil

Spre deosebire de monumentele istorice, bunurile culturale mobile clasate aflate în proprietatea privată a persoanelor fizice este incomparabil mai mic, din motive evidente.

Inventarul bunurilor culturale mobile clasate nu permite căutarea pe criteriul deținător persoana fizică, astfel încât este dificil de cuantificat numărul bunurilor culturale mobile clasate aflate în această situație, dar experiența de lucru arată că nu putem vorbi despre comparații între cele două tipuri de patrimoniu.

O parte dintre situațiile de declanșare a clasării din oficiu sunt de natură să genereze clasări ale bunurilor culturale mobile aparținând persoanelor fizice (restituirile de bunuri culturale aflate în custodia instituțiilor publice specializate, vânzările publice de bunuri culturale, exportul bunurilor culturale, restaurarea bunurilor culturale mobile și declanșarea unei cercetări penale avându-le ca obiect). Cu toate acestea, mecanismele de clasarea din oficiu

nu sunt foarte frecvent puse în mișcare (cel referitor la restaurare niciodată, iar cel referitor la vânzare este adesea eludat). În ceea ce privește solicitările de clasare la cerere promovate de persoane fizice, acestea sunt *cvasi*-inexistente, ceea ce arată că cetățenii nu văd nici un avantaj în a deține un bun cultural mobil clasat, având chiar tendința să ocolească mecanismele de supraveghere instituite pentru a evita complicațiile ulterioare, respectiv pentru a ocoli obligațiile și restricțiile ulterioare. Așa cum am evidențiat în Raportul privind patrimoniul cultural mobil, beneficiile fiscale sau de altă natură pentru un deținător de bunuri culturale mobile clasate nu sunt foarte consistente.

Deținerea în proprietate a unui bun cultural mobil aduce cu sine o serie de obligații și responsabilități suplimentare prevăzute atât în L. nr.182/2000, cât și în normele sale de aplicare.

Nu voi aduce în discuție în această secțiune obligațiile cetățenilor atunci când proprietarul de bunuri culturale mobile a ales să le administreze sub forma unui muzeu sau colecții publice, întrucât aceste obligații au fost evidențiate în detaliu în raportul mai sus amintit, în Secțiunea 1. Având în vedere că administrarea bunurilor culturale mobile deținute, sub această formă (a muzeului sau a colecției publice) este voluntară, consider că orice obligație suplimentară derivată din această situație este asumată și considerată proporțională și justificată de cei care obțin acest statut.

Precizez însă că, în opinia mea, *natura obligațiilor coerente cu funcțiile principale ale muzeelor dar și cu destinația lor publică (inventariere, cercetare, facilitare a accesului public etc) recomandă ca muzeele și colecțiile publice să fie înființate și administrate de către persoane juridice și nu de către persoane fizice.*

Analiza obligațiilor specifice pentru cetățeni care au în proprietate sau dețin bunuri culturale sau bunuri culturale mobile clasate:

- **Derulare procedurii de export a bunurilor culturale mobile** (prealabile scoaterii bunurilor culturale mobile în afara teritoriului național), reglementată în L. 182/2000, H.G.518/2004, R. 116/2009, R. 1081/2012, regim aplicabil atât în cazul bunurilor culturale mobile clasate cât și în cazul bunurilor culturale mobile neclasate; În sarcina cetățeanului cade obligația de a obține, după caz, certificatul de export sau (și) licența de export, procedură care nu generează conform legii costuri directe și care nu ar trebui să depășească durata de 30 de zile (Art.5 alin.(1), H.G.518/2004);

Această obligație poate presupune restricționarea dreptului de circulație a bunurilor culturale atunci când acestea sunt clasate sau susceptibile de a fi clasate - situație care se constată la momentul solicitării documentului de export, pentru că în cazul bunurilor neclasate solicitarea acestui document se corelează cu potențiala declanșare a procedurii de clasare, care, odată finalizată, ar genera restricții de circulație. Scoaterea definitivă a bunurilor culturale mobile clasate de pe teritoriul național este interzisă, indiferent de proprietar cu excepția bunurilor culturale mobile clasate în fond care pot face obiectul unui schimb de bunuri culturale, în anumite condiții). Nerespectarea prevederii este considerată infracțiune (L.182/2000); Pe lângă aceste limitări generice și justificate, în practică derularea procedurii generează niște situații care se constituie în sarcini suplimentare pentru cetățeni, respectiv:

- problema expertizării bunurilor culturale neclasate pentru care direcțiile pentru cultură nu au capacitate de expertiză internă sau resurse pentru contractarea experților - proprietarul ajunge frecvent să expertizeze bunul pe propria cheltuială (chiar în altă localitate/județ);

- neeliberarea licențelor de export (vulnerabilitate pentru deținător) - deși există obligația legală directă determinată de R.116/2009 și detaliată în R. 1081/2012, serviciile deconcentrate ale M.C.I.N. nu eliberează acest tip de document destinat circulației în afara teritoriului național.

- **Obligația de declarare a iminenței distrugerii sau a degradării grave a unui bun cultural mobil clasat**, respectiv obligația de informare a serviciilor deconcentrate ale M.C.I.N. în termen de 5 zile de la constatarea pericolului de distrugere sau degradare gravă (L182/2000 (Art.23, alin. (1), litera d); Obligația nu presupune costuri din partea persoanei fizice de drept privat, însă neonorarea ei constituie contravenție. Din informațiile pe care le dețin, nu au existat situații în care cetățenii să fi făcut astfel de comunicări; în cazul în care deteriorarea sau distrugerea se materializează avem de-a face cu infracțiune, indiferent de deținătorul bunului;

- **Limitare utilizare care ar putea periclita integritatea, ar expune pierderii, deteriorării un bun cultural mobil clasat**, care nu implică costuri directe sau sarcini administrative particulare, sancționabilă la nivel de contravenție; situațiile de furt sau dispariție a bunurilor culturale se raportează la poliție și se consemnează și în Registrul bunurilor culturale distruse, furate, dispărute sau exportate ilegal, aflate în proprietatea și/sau gestionarea unor persoane juridice de drept public și privat;

- **Obligații privind restaurarea/conservarea bunurilor culturale mobile**: obligația de a asigura restaurarea bunurilor culturale clasate, obligația de a încredința conservare și restaurarea bunurilor culturale mobile clasate exclusiv conservatorilor și restauratorilor acreditați și obligația obținerii avizului Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor înaintea restaurării bunurilor culturale mobile clasate în categoria tezaur a patrimoniului cultural național; în mod evident aceste operațiuni presupun costuri din partea cetățeanului proprietar sau deținător cu alte titluri reale. Legea nr. 182/2000 prevede și o instanță în care cetățeanul trebuie să realizeze imperativ operațiunile de restaurare/conservare necesare, respectiv în cazul iminenței distrugerii sau deteriorării grave a bunului, caz în care obligația de a realiza aceste operațiuni de conservare este dispusă prin ordin al ministrului culturii, pe cheltuiala proprietarului – deductibilă la calcularea impozitului pe venit.

Totuși, în această situație legea prevede și un mecanism pentru a ușura sarcina financiară a cetățeanului, respectiv în situația în care proprietarul declară că nu are posibilități financiare pentru acoperirea operațiunilor necesare, cheltuielile sunt susținute de la bugetul de stat sau bugetele locale, cu obligația restituirii ulterioare a sumelor în cazul vânzării bunului cultural mobil clasat.

Obligațiile privind restaurarea/conservarea bunurilor culturale mobile clasate aflate în proprietatea sau deținute cu un titlu real de către cetățeni se corelează cu obligația generală de a realiza aceste operațiuni numai în laboratoare autorizate. Aici poate să intervină o problemă de natură administrativă, deși legea nu restricționează dreptul de autorizare la entitățile specializate de drept public (respectiv muzee), majoritatea laboratoarelor autorizate funcționează astfel, având un regim de intervenții orientat prioritar (tot conform legii) spre

acoperirea nevoilor interne de conservare /restaurare - astfel riscurile (teoretice) care ar putea să apară sunt legate de indisponibilitatea laboratoarelor pentru executarea lucrărilor, și eventuale cheltuieli de deplasare și de intervenție foarte specializată. În realitate, însă, nu au existat astfel de probleme deoarece, cum menționam mai sus, numărul bunurilor culturale mobile clasate în proprietatea persoanelor fizice este extrem de mic. În plus este de notorietate faptul că o mare parte dintre bunurile culturale mobile se restaurează în condiții nefiscalizate și fără respectarea obligației de declanșare a procedurii de clasare din oficiu pentru bunurile culturale mobile ce urmează a suferi astfel de intervenții.

Obținerea avizului prealabil de restaurare a bunurilor culturale mobile clasate în tezaur trebuie să se realizeze, conform legii, în interiorul a 30 de zile (cu posibilitatea de contestare, care teoretic prelungeste durata demersului), termen care este rezonabil raportat la natura operațiunilor. Ceea ce nu consider rezonabil și proporțional la acest aviz este faptul că el dublează două verificări făcute deja de către administrația de patrimoniu: respectiv verificările făcute la acordarea dreptului de intervenție conservatorilor sau restauratorilor și, respectiv, la autorizarea laboratoarelor. *Recomand pe cale de consecință simplificarea regimului de avizare.*

- **Obligații privind vânzarea publică a bunurilor culturale mobile** Obligația de a comercializa (vânzare publică) prin intermediul unui agent economic autorizat cu înregistrarea ofertei de vânzare (cu date de identificare ale proprietarului și ale bunului cultural) într-un registru obligatoriu pentru comerciant - aplicabilă pentru toate bunurile culturale, fie ele clasate sau neclasate; Obligația se corelează cu posibilitatea declanșării procedurii de clasare din oficiu (în termen de 5 zile, proprietarul trebuie informat despre această situație de către agentul economic autorizat); corelat cu restricțiile de circulație asociate clasării, această obligație poate să determine limitarea accesului doar la piața locală (națională) de bunuri culturale care vehiculează de regulă prețuri mai mici pentru bunuri care ar avea semnificație și circulație pe alte piețe.

Așa cum a reieșit în câteva situații de notorietate (spre exemplu din încercarea de vânzare a lucrării „Cumințenia pământului”) și cum au reprezentanții A.C.O.A.R., această obligație creează frustrare în piață și presiune asupra autorității de specialitate.

Efectul este totuși limitat la piesele care ar putea avea acest tip de circulație. Obligația se suplimentează cu cea privind

- **dreptul de preempțiune al statului pentru bunurile culturale mobile clasate în tezaur.** Nerespectarea obligației de a permite statului exercitarea dreptului de preempțiune pune sub sancțiunea nulității orice act de vânzare publică ce are bunul clasat în tezaur ca obiect. În practică, prețul de achiziție este limitat de oferta statului - dacă proprietarul refuză vânzarea, nu poate vinde ulterior la un preț inferior decât urmând din nou procedura de preempțiune. Nealocarea fondurilor pentru achiziții prin drept de preempțiune corelat cu lipsa unei strategii coerente de achiziții de bunuri culturale a statului român în ultimii ani pune sub semnul întrebării eficiența concretă a acestui mecanism care, în opinia mea ar trebui diversificat *prin permiterea accesului la ofertare și a autorităților publice locale (pentru a întregi patrimoniul instituțiilor muzeale din subordine);*

- **Obligația de a comunica transferul de proprietate asupra bunului cultural** către serviciile deconcentrate ale MCIN, în vederea actualizării bazei de date - obligație firească și proporțională cu scopul protecției juridice instituite - nu generează costuri pentru cetățean.
- **Obligația de a permite accesul specialiștilor pentru constatarea stării de conservare.** Deși această obligație poate genera inconveniente proprietarului acesta este însă îndreptățit de lege să stabilească condițiile de acces. Nerespectarea obligației este sancționabilă în regim de contravenție.
- **Obligații de asigurare a condițiilor optime de păstrare, conservare, depozitare și securitate** a căror nerespectare sunt sancționabile contravențional.

Limitările instituite de lege dreptului de proprietate asupra bunurilor culturale mobile nu sunt în general excesive. Restricțiile sunt similare cu cele instituite și de alte state, diferența notabilă constând în aceea că pentru proprietarul restricționat la a scoate bunul cultural de pe teritoriul național există *posibilitatea achiziționării bunului la momentul instituirii regimului de protecție special, lucru pe care ar trebui să îl avem în vedere; de asemenea, ceea ce ar trebui clarificate mai bine (în acord cu prevederile cuprinse în tezele prealabile ale Codului Patrimoniului Cultural) sunt condițiile în care un bun ar avea potențialul de a fi considerat relevant cultural (clasabil).*

Obligații și sarcini pentru cetățeni în sfera patrimoniului cultural imaterial

Cum prin natura lui această categorie a patrimoniului cultural nu implică materialitate decât ca o consecință, o concretizare a cunoașterii (tehnice de regulă), obligațiile și sarcinile administrative care îi vizează pe cei care sunt creatori sau care au un aport relevant în legătură cu elemente de patrimoniu imaterial, nu intră în conflict cu dreptul de proprietate.

În legislația actuală din domeniul patrimoniului cultural imaterial există două instanțe în care o asociere oficială a unei persoane fizice cu patrimoniul cultural imaterial ar putea fi corelate cu sarcini, respectiv acordarea titlului onorific și viager de *Tezaur uman viu și Marca tradițională distinctivă*.

În cazul Tezaurului Uman viu, acordarea titlaturii implică consimțământul persoanei căreia i se acordă titlul, iar prevederile legale nu vizează sarcini sau monitorizări ulterioare ale prestației lor pentru a monitoriza validitatea criteriilor de acordare în timp. (*prevederi la art.7, în L.26/2008 și în OMCC 2491/2009*)

În cazul Mărcii tradiționale distinctivă (prevederi la art.8 în L.26/2008) demersul este de asemenea voluntar, însă în lipsa unor norme metodologice de acordare ea nu reprezintă un instrument de protecție funcțional.

Restricțiile și obligațiile care intervin în legătură cu elemente de patrimoniu imaterial țin mai degrabă de deontologia domeniului (greu de urmărit în practică și fără consecințe punitive sau financiare pentru cei care nu le respectă).

Obligații și sarcini în sfera patrimoniului cultural imobil și arheologic

Problematica conflictelor cu dreptul de proprietate în cazul proprietarilor de monumente istorice a fost prezentată în detaliu, inclusiv sub aspect teoretic, în capitolul interferențe cu drepturile de proprietate din Raportul privitor la **Patrimoniul cultural imobil: monumente și arheologie**. În egală măsură, au fost analizate exhaustiv în raportul mai sus menționat și sarcinile suplimentare, de natură financiară sau consumatoare de timp rezultate din deținerea unui bun cultural cu statut juridic de protecție (monument istoric) sau a unui teren care conține situri arheologice, zone cu patrimoniu arheologic reperat sau situri arheologice din zone de interes prioritar în capitolele:

Ca și în cazul bunurilor culturale mobile, statutul special al monumentelor istorice și al patrimoniului arheologic justifică limitări ale dreptului de proprietate în scopul protejării, limitări care în cazul proprietarilor persoane fizice (cetățeni) pot fi resimțite ca împovărătoare.

Măsurile instituite de lege: stabilirea condițiilor și regulilor de utilizare, exploatare și întreținere prin obligația de folosință, obligația de notificare a transferului de proprietate, existența dreptului de preempțiune dar și posibilitatea exproprierii pe cauză de utilitate publică, obligațiile de asigurare a pazei și protecției, interdicțiile de degradare și distrugere, obligațiile privind avizarea și realizarea intervențiilor, obligațiile intervenite în cazul descoperirii întâmplătoare de bunuri arheologice, obligațiile privind permiterea accesului personalului autorizat în vederea asigurării măsurilor de protecție și pază, de cercetare sau de constatare a stării de conservare, sunt ca și în cazul bunurilor culturale mobile clasate justificate și proporționale.

Comparativ cu cazul bunurilor culturale mobile clasate, legislația cu incidență asupra monumentelor istorice și asupra patrimoniului arheologic prevede chiar despăgubiri financiare pentru proprietarul care este afectat de situații precum exproprieria pe cauză de utilitate publică sau neexploatarea terenurilor ce fac obiectul unor săpături arheologice.

Modul în care sunt operaționalizate aceste măsuri de protecție, în proceduri prea complicate, care se dublează și care sunt consumatoare de timp pentru cetățean și care adesea nu sunt implementate corect, unitar și complet de către administrație (vezi capitolul anterior al raportului) este cel care aduce în fapt prejudicii proprietarilor privați (cetățeni).

Astfel, în prezent, așa cum a fost sesizat și în rapoartele privitoare la *Patrimoniul cultural imobil : monumente și arheologie* și la *Control, răspunderi, sancțiuni* dar și în cadrul consultărilor, reprezintă o problemă pentru proprietari/deținători persoane fizice:

- Modul neclar sau incorect de înregistrare/identificare în Lista Monumentelor Istorice (corelat cu lipsa mențiunilor privitoare la statutul de protecție în documentele cadastrale), ce poate duce la necunoașterea statutului legal de protecție de către proprietari;
- Delimitarea deficitară a siturilor arheologice;
- Ne-eliberarea Obligației privind folosința monumentului istoric în foarte multe dintre situații;
- Obligațiile de avizare/autorizare care presupun costuri suplimentare datorită implicării resursei umane specializate și obligatoriu atestate și durata mai mare până la efectuarea lucrărilor;

- Insuficienta optimizare și coordonare a procedurilor (necorelarea lor cu scopul ce duce la exces de birocrație/avizare - spre exemplu: avizele/acordurile pentru anumite lucrări de întreținere curentă a monumentelor istorice)
- Neclarități privind statutul procedurii dreptului de preempțiune în lipsa unei comunicări oficiale în termen (și cu termen indicat) din partea statului/autorităților locale;
- Imposibilitatea de a depune documentațiile de avizare în format digital, mai ales când sunt necesare întocmirea de dosare distincte pentru mai multe entități (costuri pentru cetățean);

Propunerile de diminuare a sarcinilor pentru cetățeni, menținând totuși un nivel de protecție corespunzător sunt evidențiate în prima secțiune a acestui raport.

Secțiunea 3

1c. Existența exemplelor de bune practici relative la administrarea patrimoniului cultural prezente în legislație străină sub formă de coduri ale patrimoniului

În completarea bunelor practici relative la administrarea patrimoniului cultural încorporate în legislația străină sub formă de coduri ale patrimoniului, deja evidențiate în cuprinsul rapoartelor predate anterior și cu relevanță pentru chestiunile aduse în discuție în secțiunile anterioare, doresc să aduc în discuție:

1. prevederi legate de regimul de circulație a bunurilor culturale mobile în alte state din U.E; întrucât această chestiune s-a evidențiat ca importantă în cadrul consultărilor anterioare și este de interes pentru proprietarii de bunuri culturale persoane fizice; precizez de la bun început faptul că motivul pentru care Marea Britanie, Franța, Olanda și alte țări vest europene se raportează fără probleme în legislația proprie la categorii de bunuri culturale mobile delimitate prin vechime și valoare într-un mod foarte asemănător cu cel prevăzut în regulamentele europene este acela că respectivele categorii au fost stabilite cu concursul lor; pentru țările care au aderat ulterior la U.E. aceste categorii de vechime și valori s-au dovedit improprii întrucât nu țin cont de un decalaj istoric, de nivelul pieței autohtone de artă și de structura patrimoniului cultural. De altfel, așa cum o consemnează și **Raportul privind punerea în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 116/2009 privind exportul bunurilor culturale (1 ianuarie 2014 – 31 decembrie 2017)**¹⁵, „Pragurile financiare sunt considerate destul de ridicate de majoritatea statelor membre, în timp ce doar trei state membre consideră că acestea ar trebui să fie și mai ridicate.”

Drept dovadă numărul de licențe de export eliberate de aceste țări este mult mai mare decât al țărilor est și sud-est europene. Conform raportului mai sus menționat, cele mai multe licențe (61% din total) au fost eliberate în Regatul Unit al Marii Britanii (43 413) urmat de Franța(12, 77%) și Germania (7,11%).

Ceea ce trebuie să reținem ca trăsătură generală a dispozițiilor privind restricționarea circulației bunurilor culturale în legislațiile statelor membre al U.E. este faptul că: restricțiile

¹⁵ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f6074fd2-e03a-11e9-9c4e-01aa75ed71a1/language-en>, consultat în 29.10.2019

există, privesc bunurile culturale care sunt considerate relevante pe baza criteriilor naționale, criterii care sunt adaptate situației individuale a fiecărui stat în parte și nu sunt neapărat transferabile.

Prevederi privind circulația bunurilor culturale în afara teritoriului național în Regatul Unit al Marii Britanii¹⁶

Și în Regatul Unit al Marii Britanii (UK) exportul bunurilor culturale este reglementat, existând obligația obținerii unor licențe de export atât pentru exportul în interiorul U.E. cât și în exteriorul U.E. Categoriile de bunuri cărora li se aplică această obligație sunt determinate în funcție de vechime și valoare (aceeași metodă prevăzută de regulamentele europene cu variațiuni), pentru ambele tipuri de destinații cu anumite excepții. Aplicarea regimurilor europene și naționale de export sunt alternative în funcție de destinație și de tipul de obiect.

Din considerente de ușurare a sarcinii administrative pentru cei care exportă bunuri culturale, există posibilitatea acordării de licențe deschise (emise de secretarul de stat), două pentru circulația intra-europeană (licență de export generală deschisă- obiecte de interes cultural și licență de export individuală deschisă) și una pentru circulația în afara teritoriului U.E., licență deschisă specifică (prevăzută ca opțiune de R.nr.116/2009). Licența de export individuală deschisă poate fi acordată și muzeelor și galeriilor. Licența deschisă specifică se eliberează deocamdată doar pentru vehicule cu motor și instrumente muzicale (permite exportul repetat al bunului cultural pe o durată de până la 6 luni și e valabilă 3 ani, după care se poate reînnoi).

Comitetul de verificare a exportului operelor de artă și a obiectelor de interes cultural, comitet consultativ independent pe lângă secretarul de stat, este în măsură să propună o amânare sau chiar interdicție a eliberării documentului de export în considerarea unui interes național (evaluat pe baza așa numitelor criterii Waverley).

Pentru bunurile culturale care se consideră a fi de interes național, există posibilitatea refuzului exportului (licenței), caz în care entități de interes public pot face oferte de achiziție. Proprietarul însă nu este obligat să vândă și de asemenea poate decide să vândă și către un proprietar privat, dar de regulă un bun cultural care a fost evaluat ca fiind de interes național nu va mai primi dreptul de a fi exportat definitiv.

De reținut în vederea cuprinderii în Codul Patrimoniului Cultural ar fi o mai clară detaliere a categoriilor de bunuri care fac sau nu fac obiectul restricțiilor de circulație, inclusiv a celor care se află în tranzit, corelarea cu procedurile vamale și instituirea mecanismului licențelor deschise de export/circulație.

Prevederi de interes în codul italian al patrimoniului și peisajului cultural

Codul italian prevede o limită de vechime de 50 de ani pentru posibilitatea încadrării unui bun ca bun cultural protejat (ca urmare a declarării *interesului cultural*) și prin urmare susceptibil la verificări și limitări ale unor drepturi. Echivalentul clasării din legislația noastră este declararea interesului cultural, procedură care se realizează în interiorul termenului de 30 de zile și care este în măsură să clarifice statutul bunului în vederea oricăror operațiuni/utilizări

¹⁶ Conform celor consemnate la adresa https://www.artscouncil.org.uk/sites/default/files/download-file/2019%20Guidance_for_exporters_issue_1_2019%20FINAL.pdf

ulterioare. Declararea interesului cultural este urmat de instituirea unor obligații de conservare, declarare a transferului de proprietate, autorizare a intervențiilor de conservare-restaurare, autorizarea expunerii, de limitare a circulației, etc. De remarcat este faptul că și în acest cod asupra colecțiilor muzeale se instituie a priori un regim de protecției. Și în codul italian este prevăzut dreptul de preempțiune iar în ceea ce privește circulația bunurilor culturale în afara teritoriului național bunurile asupra cărora se instituie un regim de protecție sunt restricționate de la exportul definitiv (există și excepții). Sunt exceptate de la această restricție bunurile create de autori în viață și a căror vechime nu depășește 50 de ani.

Pentru bunurile culturale protejate există posibilitatea exportului temporar pentru participarea la expoziții, în condițiile în care se poate garanta integritatea și siguranța lor însă pentru bunurile culturale care s-ar putea deteriora în timpul transportului sau pentru cele care constituie parte integrantă a colecției principale a unei anume secții muzeale, galerii, arhive, biblioteci sau colecții artistice sau bibliografice există interdicția îndepărtării de pe teritoriul național. Pentru anumite categorii de bunuri autoritățile pot elibera certificate de liberă circulație cu durată limitată la 3 ani. Există și un certificat de circulație temporară. În cazul în care valoare culturală este semnificativă pentru bunurile pentru care se solicită certificatele mai sus menționate se declanșează procedura de declarare a interesului cultural, soldată și cu achiziția obligatorie, la valoare declarată a bunului în cazul în care se solicită certificat de liberă circulație. Condițiile de circulație a bunurilor culturale prevăzute în codul italian sunt pe alocuri mai restrictive chiar decât cele impuse de legislația noastră. Italia spre deosebire de Regatul Unit al Marii Britanii are un sistem mai protecționist pentru patrimoniul său cultural.